

ma derivada *acolgar-ol-ar*, amb l'emudiment de la primera -l- (que ja hem vist més amunt en el *cogar* del Ripollès) i ajudant-hi encara la dissimilació.

Descolgar.

CPT.: *Colgafocs* [1400].

Per via sàvia s'ha mantingut *collocar* [S. XIII, Llull] amb el sentit etimològic de *collocare*, pron. correctament *kolloká* a Mall. [jo mateix ho he sentit a Sóller, 1952], però per desgràcia és falsa la dada d'*AlcM* que es pronuncii ni s'hagi pronunciat amb l'10 doble enlloc del Continent (si no és per puristes com jo, i esperem que això s'estengui); *collocació* [1676].

¹ En aquesta acc. el mot en les formes corresponents resta molt general en els parlars de França, fr. *le coucher du soleil*, oc. *se colgar lo solelh*; d'ací ¹⁵ un curiós cpt. derivat en una part del gascò: *lou soucoust* «le soleil couchant» a les Landes (Métivier, *Agric.*, p. 740) < *lo sol colc*. — ² Caldrien més elements per decidir si un baix llatí *conlogare* que Bast.-Bass. (col. 550) llegeixen en un doc. de Cat., ²⁰ de l'any 1036 significa encara 'collocar', en un text que es pot entendre així, però no és clar. — ³ Bastant estesa com a forma vulgar en parlars de la zona central del Princ. i també cap al Pallars (1932-3): *kóyča* a Vall Ferrera, *kóyča* a Ferrera, semblant ²⁵ a l'edredon, amb «repunt», o sigui com la *courtepointe* francesa. Per a la *n*, cf. el cast. *aconchar* 'arrimar', 'ajeure' (Lope de Vega, *Peribáñez* II, VII, ed. Losada, p. 134). — ⁴ També pot ser un acc. secundària l'urgellenc *escugular*, terme de jocs infantils per 'guanyar, desposseir' (BDLC XIV, 166). ³⁰ ⁵ Amb *cugu-* > *cucu-* per repetició aHiterant, tal com *cuculla* per *cogulla* fr. *cocu*=cat. *cuguç*, *cugul* (CUCULUS).

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *colga*, *colgador*, *colgament*, *colgant*, *colgat*, *Colgat* o *Culgat*, *colguera*, *colgó*, *colguer*, *colxa* o *conxa*, *acolxar*, *descotxar*, *dret de cuixa*, *acolgar*, *acugular-se*, *escugular*, *acovolar*, *acugulit*, *acocolits*, *descolgar*, *colgafocs*, ⁴⁰ *collocar*, *collocació*.

COLIBRÍ, del fr. *colibri* id., mot d'origen desconegut si bé provinent de les Antilles franceses. □ ^{1.ª} doc.: 1868, *SLitCosta* i *Atl. Veg. DCEC*. ¿Potser ⁴⁵ d'una forma mig-occitana del cultisme *equilibri* (Saintonge?) perquè aquest moixonet es manté planant, quan vola, com si no es mogués?

CÒLICA i CÒLIC, presos del ll. *colica passio*, *colicus morbus* id., de l'adjectiu *còlicus* 'relatiu al còlic', derivat de *colon* 'còlon', 'còlic', que per la seva banda prové del gr. *κῶλον* 'membre', 'còlon (part dels budells)'. □ ^{1.ª} doc.: 1460, JRoig.

«Metges tribulen / [elles, per tal que] fals testifi- ⁵⁵ quen, / e que-ls apliquen / tenir grans *còliques* / e malencòliques / congestions / ---», *Spill*, 5949; «MALALTIES --- mal de cor --- hoy --- *passa còlica*: morbus colicus --- tenesmus ---», OPou (*TbPu.*, 237). Com es veu *passa còlica* era encara la forma usada el 1575, ⁶⁰

continuació fonètica quasi intacta del ll. *passio colica*; *còlica passio* (més aviat accentuat a la *a* que no a la -ó, com admet *AlcM*) apareix també en dos textos del S. XIV, i avui encara *passa còlica* a Urgell; *còlica* o *passa còlica* DT. i *còlic* només des de Belv. i Lab.; junt amb una *còlica*, que era encara la forma popular a Barcelona almenys en els anys 1910-20, i continua essent-ho a molts llocs.

DERIV.: *Herba coliquera* 'medicinal, muntanyenca, bona per a l'estómac i no del tot diferent del donzell', ribag. (Les Paülis, 1957). Provenent de la mateixa paraula grega: *còlon*; *colitis*.

CPT.: *Colibacil*, pres del ll. científic mod. *coli bacillum* 'bacil del còlon'.

Col-i-flor, V. *col* *Colis*, V. *colar* i *colitxos* (COL) *Coliseu*, V. *colós* *Colissos*, V. *colitxos* (COL) + *Colistrar-se*, *colistre*, V. *calostre* *Colitis*, V. *còlica* *Colitxos*, V. *col*

COLL, 'la part del cos sota el cap' (I), del llatí CÖLLUM id. Com a terme orogràfic té, més o menys pertot i en tots els temps, el sentit de 'pas elevat entre muntanyes més altes' (II), però en la llengua antiga, i en els parlars del Migdia, s'ajunta amb aquesta l'accepció de 'muntanyola, turó baix' (III): en totes dues aquesta paraula ve més aviat del ll. CÖLLIS 'pujol, turó baix', que en català, i en algunes llengües veïnes, s'ha sumat i confós amb CÖLLUM. □ ^{1.ª} doc.: acc. I, S. XIII (Llull, Jaume I, etc.); acc. II, S. XIII, *RMa.*; acc. III, Ss. XIII-XIV, *Questa* i segurament Desclot.

A penes cal dir que en el sentit corporal i primitiu és un mot de totes les regions i tots els temps: «Exí-n molt bona roba, e perles e sartes de *coyl*, e brassades ³⁵ d'aur», Jaume I (202); «lo senyor rey de Sicília féu aparellar don Blasco --- ab setcents hòmens a cavall, escut al *coll*», Muntaner, 372. Un dels usos més freqüents s'ha desenrotllat des de frases com aquesta, en la locució *a coll*, significat allò que hi portem: es partí sobretot de frases com «te haguera aportat al *coll*» i «se carreguen al *coll*», que el DBal. cita d'Eiximenis, d'on l'ús ja quasi fixat d'aquella locució en la lleuda de Puigcerdà de 1288: «tot *coiler* qui *porta a coil* neguna mercaderia, <una> m<eall>a» (RLR IV, 508); «pendre a *coll*: humeris tollere», OPou (*TbPu.*, 178).

Continua dient-se en aquesta forma, més o menys pertot, però també es diu *a coll-i-be*,¹ que sovint, en la llengua parlada central no funciona més que com una variant més emfàtica de *a coll*; però, en un sentit més propi i estricte, és 'seient cama ací cama allà sobre el coll i les espatlles d'un altre', perquè així és com els pastors sovint han de portar els anyells, i amb això comparem la forma de dur-hi una persona, en particular una criatura; que *be* en tal ús és realment el mot infantil i barceloní per dir 'xai' ho comproven les variants balears, on en part hi ha l'equivalent *mè* de 'be': mall. *a mé-coll* (BDLC IX); cf. Conflent *coll-mamè* (*AlcM*); a Menorca en ordre invers o bé ja sense *coll*: «a *bè-bè*: a *be-coll*, a *coll-i-be*, aixan-